

Лук'янець А.В.

Культурологічний підхід в професійній підготовці менеджера міжнародного туризму

Лук'янець Алла Вікторівна, аспірантка
НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

Анотація. В статті проаналізовано культурологічний підхід у професійній підготовці менеджера міжнародного туризму. А також розглянуто два головних аспекти у формуванні майбутнього фахівця – професійний і культурний.

Ключові слова: культура, культурологічний підхід, професійна освіта, менеджер міжнародного туризму

У формуванні особистості майбутнього фахівця, а саме менеджера міжнародного туризму, є два головних аспекти – професійний і культурний. Університет покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість, індивідуальність. Культурний спеціаліст – це не взірць формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення і світосприйняття. Саме культура є підґрунтям формування особистості менеджера міжнародного туризму, адже крім практичних вмінь, ця особистість повинна мати високі моральні та духовні якості. Тільки у культурному середовищі можуть формуватися спеціалісти, здатні вільно і широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує суспільство і вища школа зокрема.

Мета статті полягає у необхідності застосування культурологічного підходу у професійній підготовці майбутнього менеджера міжнародного туризму.

Аналіз останніх досліджень. У зв'язку з розвитком міжнародного туризму в останній час поширився інтерес до різноманітних досліджень туристичної галузі. Так, проблеми туристської освіти вивчають: Л.І. Поважна, І.В. Зорін, В.О. Квартальнов, Л.Г. Лук'янова, М.І. Скрипник, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко; питання підготовки фахівців сфери туризму за кордоном – Л.В. Кнодель, І.Б. Петрунь; проблеми туристських освітньо-регіональних структур – Х.Х. Кремер, О.В. Тімець, Л.М. Устименко, Г.О. Лісигарова, І.О. Самаріна, Т.П. Каверіна; теоретичні засади вивчення туризму в філософському, соціологічному, історичному та економічному аспектах – В.С. Пазенок, Д.М. Стеченко, В.К. Бабарицька, Я.М. Кошуба, В.С. Кифяк, І.М. Мініч.

Культурологічний підхід, який розширює дослідницькі і прикладні межі, забезпечує панорамний багатовимірний погляд і полісистемне пояснення сутності культурних проблем, цінностей та компонентів сучасної освіти, важливість якого для освітнього процесу, його системотвірної ролі для педагогічної теорії і практики обґрунтовується в роботах А. Арнольдова, С. Бондаревської, І. Зязюна, Н. Крилової, О. Рудницької, Г. Тарасенко, Н. Щуркової; цілісно-інтеграційний підхід зумовлює безперервну взаємодію суб'єктивного і об'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, образного і поняттєвого, раціонального й інтуїтивного, аналітичного і синтетичного (Н. Шишлянникова); діалогова взаємодія, в основі якої концепція "діалогу культур" (М. Бахтін, В. Біблер), актуалізує особистісний розвиток і професійне становлення менеджера міжнародного туризму.

Виклад основного матеріалу. Сам термін "культура", звичайно, не є новим, і це поняття через свою багатозначність важко піддається визначенню [2]. Воно своїм походженням зобов'язане латинському слову cultura (обробка, догляд, поліпшення). Первісно йшлося про

значення "обробка ґрунту", "культивування землі". Потім передалося іншим словосполученням, які загалом означали розвиток: розробка правил поведінки, здобування знань, удосконалення мови і т. п. У такому значенні термін "культура" вживали Т. Мор, Фр. Бекон, Т. Гоббс, Б. Спіноза та ін. Головним джерелом культури є діяльність людини. Т. Парсонс розглядає культуру як головну силу, що зв'яже різні елементи соціального світу, або, за його термінологією, системи діяльності. Згодом слово "культура" більше сприймалося у значенні просвіти, освіченості, вихованості людини. З'явилося поняття "гуманітарна культура", "культура освіти", "культура моральності" (І. Кант). Кожне з цих понять має певне визначення, структуру. Загальне ж поняття культури передбачає засіб визначення сфери історичної активності людини та її діяльності як суб'єкта історичного процесу [1].

Культура є посередником при взаємодії агентів і об'єднує особистість із соціальними системами [7]. Таким чином, культура за Т. Парсонсом розуміється як структуризована, упорядкована система символів, яка слугує орієнтиром для агентів інтегрованими аспектами особистості та інституціалізованими образами в соціальній системі [11].

Культура включає в себе способи і результати діяльності людини, культура також розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, оскільки людина є її носієм і ретранслятором, культура – специфічно людський спосіб буття, який визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою. З Отже, людина культури – це гуманна особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею, така людина мислить альтернативно, це незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури. Духовна культура є епіцентром особистості. Духовність і духовна культура є підґрунтям професійної культури спеціаліста, яке знаходить своє відображення у професійній діяльності. Професійна культура розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості. [3]

Культурологічний підхід має за основу аксіологію – вчення про цінності. Людина розвивається шляхом освоєння нею культури як системи цінностей і одночасно стає творцем нових елементів культури, тобто відбувається становлення індивіда як творчої особистості. Тому культурологічний підхід посідає провідне місце в дослідженні проблем гуманітарного знання, а в галузі педагогічних наук ґрунтується на положеннях А. Дістервега про культуру-відповідність виховання; І. Гербарта про культурну індивідуальність особистості, тобто культура розглядається як природне середовище

виховання і розвитку особистості; культура виступає як мета і засіб, а також як результат навчально-виховного процесу; культуротворча функція навчання і виховання знаходить вияв у створенні культурних цінностей, головною з яких є особистість. [4]

Важливим чинником культурологічного підходу є єдність загальнолюдського, національного і особистісно-культурного.

Культурологічний підхід представляє для нас особливий інтерес, оскільки допомагає виявити соціокультурні проблеми, вирішити їх на базі ідей і принципів, відповідних сучасній культурі, і ставити нові питання, що дозволяють переосмислювати сучасну підготовку майбутніх менеджерів міжнародного туризму:

- які зміни необхідні для поглиблення зв'язків з культурою;
- що саме потрібно змінювати в теорії вищої освіти, щоб вона відповідала новим культурним ідеям;
- як наповнити зміст і форми освіти культурними компонентами.

Зараз гостро поставлене питання про формування культури фахівців з туризму, в якій поєднуються високий професіоналізм, інтелігентність, високий рівень культурної освіченості, творчий підхід до виконання своєї діяльності. У законі України «Про освіту» в основних вимогах до змісту освіти підкреслюється, що вона повинна забезпечити «інтеграцію особистості в системі світових і національних культур» [2].

Мета професійного навчання полягає в оволодінні складною структурою професійної діяльності, яка відбувається через навчання. У професійному навчанні всесторонній розвиток особистості і підвищення її культурного рівня набуває особистісного сенсу, оскільки він пов'язаний з майбутньою професією, конкретною спеціальністю і виступає як визначальна характеристика майбутнього фахівця.

Провідна роль в підготовці фахівця такого рівня належить професійним освітнім установам, основна мета яких – виховання соціально активної культурної особистості, здібної до соціокультурної адаптації та ефективного виконання професійної діяльності.

Міжнародний туризм за своєю сутністю є прикладною сферою, яка потребує фахівців зі специфічними знаннями, вміннями, сформованою професійною культурою. Підготовка таких спеціалістів у вищому навчальному закладі повинна враховувати культурні, соціальні, та економічні вимоги часу. Дотримання такого підходу дасть можливість уникнути розбіжностей між потребами суспільства і сподіваннями працівників [5].

Серед основних чинників формування професійної культури менеджерів міжнародного туризму одне з найважливіших місць посідає професійна освіта, мета якої – сформувати готовність фахівця до виконання професійних обов'язків та його професійну культуру. Професійна освіта в системі менеджменту включає в себе фахову підготовку як цілісний навчально-виховний процес, спрямований на формування професійної придатності, розвиток особистості [2].

Теорія професійного розвитку особистості розглядалася Б. Ананьєвим, Є. Рибалко та ін. Узагальнюючи їхні висновки, можна виокремити основні передумови професійного розвитку особистості, а саме:

- успішність професійного розвитку визначається ступенем відповідності індивідуально-психологічних особливостей особистості вимогам професії;
- кожна людина відповідає вимогам ряду професій;
- ступінь співвідношення індивідуально – психологічних особливостей і професійних вимог визначає рівень інтересу до професії, задоволеності в ній, прагнення до професійного самовдосконалення;
- ставлення до професії, її освоєння та трудова діяльність домішуються і корегуються професійними, психологічними, фізіологічними, соціальними чинниками, що визначають особливості життєвої та трудової активності людини, її життєдіяльність (тобто особливостями професійної культури, в межах якої відбувається професійна діяльність фахівця).

Для того, щоб спроектувати педагогічний процес, спрямований на формування професійної культури менеджерів міжнародного туризму, потрібно враховувати закономірності, які притаманні педагогічному процесу, а саме:

- зумовленість педагогічного процесу потребами і можливостями суспільства;
- зумовленість розвитку спеціаліста навчальним і виховним середовищем, засобами та способами педагогічного впливу;
- зумовленість ефективності педагогічного впливу інтенсивністю та якістю зворотних зв'язків між викладачем та студентами.

Проведений аналіз сутності зазначених закономірностей педагогічного процесу, дозволяє визначити основні етапи та заходи в його проектуванні.

1. Підготовчий етап включає зміст таких заходів, як: визначення цілей і завдань щодо формування професійної культури студентів у фаховій підготовці; визначення наявного рівня сформованості професійної культури та виявлення чинників, які будуть сприяти чи гальмувати цьому процесу у фаховій підготовці; визначення обмежень та критеріїв оцінки рівня сформованості професійної культури студентів у фаховій підготовці.

2. Етап здійснення педагогічного процесу, який включає зміст наступних заходів: розв'язання мети і завдань щодо формування професійної культури студентів; використання певних форм, методів формування професійної культури студентів; використання зовнішньої і внутрішньої мотивації студентів.

3. Заключний етап педагогічного процесу включає: аналіз поточних та кінцевих результатів педагогічного процесу, спрямованого на формування професійної культури; з'ясування причин відхилень від запланованих результатів щодо формування професійної культури студентів та аналіз при наявності помилок.

Висновки. Отже, поетапна реалізація педагогічного процесу буде спрямована на формування професійної культури студентів, їх професійне становлення та підготовку спеціалістів, здатних для самореалізації в професійному середовищі. Реформування вищої школи, та ті вимоги які висуваються до фахівця з менеджменту міжнародного туризму, вимагають змін методик вищої школи. Сучасні тенденції характеризуються переходом до гуманістичного розвитку особистості. Ефективність реформування системи освіти і фахової підготовки будуть залежати від того, як швидко вища школа зможе звільнитися від старих ідей та почне використовувати нові ідеї та концепції.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Національна доктрина розвитку освіти // Офіційний вісник України: Щотижневий збірник актів законодавства. - № 16. - 2002. - С.11-24.
Natsionalna doktrina rozvitiu osviti [National Doctrine of Education]// Ofitsiyniy visnik Ukraini: Shchotizhnevyy zbirnik aktiv zakonodavstva. - № 16. - 2002. - S.11-24.
2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі / О.В. Безпалько – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
Bezpal'ko O.V. Sotsialna pedagogika: shemi, tablitsi, komentari [Social pedagogy, charts, tables, comments] / O.V. Bezpal'ko – K. : Tsent'r uchbovoyi literaturi, 2009. – 208 s.
3. Вудкок М. Раскрепощенный менеджер. Для руководителя-практика / М. Вудкок, Д. Фрэнсис. – М. : „Дело”, 1991. – 320 с.
Vudkok M. Raskrepushchennyu menedzher. Dlya rukovoditelya-praktika [Emancipated manager. For head-practice] / M. Vudkok, D. Frensis. – M. : „Delo”, 1991. – 320 s.
4. Зорин И.В. Менеджмент персонала. Планирование карьеры в туризме : Учебник. – М. : РМАТ, 1997. – 232с.
Zorin I.V. Menedzhment personala. Planirovanie kareri v turizme [Personnel Management. Planning a career in tourism]: Uchebnik. – M. : RMAT, 1997. – 232s.
5. Зязюн И.А. Профессиональное развитие личности в контексте культурных ценностей / И.А. Зязюн // Проблемы постsekундарного профессионального образования – К. : Вища школа, 1998. – 236 с.
Zyazyun I.A. Professionalnoe razvitie lichnosti v kontekste kulturnykh tseinnostey [A professional development of the individual in the context of cultural values] / I.A. Zyazyun // Problemy postsekundarnogo
6. Малиновська М.П., Антонюк Н.В., Н.М. Ганич Міжнародний туризм і сфера послуг : Підручник. – К. : Знання – 2008. – 661с.
Malinivska M.P., Antonyuk N.V., N.M. Ganich Mizhnarodniy turizm i sfera poslug [International tourism and service industries]: Pidruchnik. – K. : Znannya – 2008. – 661s.
7. Кузьмина Н.В. Методы исследования педагогической деятельности / Кузьмина Н.В. – Л.
Kuzmina N.V. Metody issledovaniya pedagogicheskoy deyatel'nosti [Methods of the study pedagogical activity] / Kuzmina N.V. – L.
8. Розин В.М. Философия образования: предмет, концепции, основные темы и направления изучения.// Философия образования для XXI века. – М., 1992.
Rozin V.M. Filosofiya obrazovaniya: predmet, kontseptsii, osnovnyye teme i napravleniya izucheniya. [Philosophy of Education: object, concept, direction and Main Topics Study]// Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka. – M., 1992.
9. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи кобразовательной парадигме. М.: «Педагогика», 2003, № 10 с. 8-14.
Bolotov V.A., Serikov V.V. Kompetentnostnaya model: ot idei kobrazovatel'noy paradigme. [Competence model: the idea kobrazovatel'noy paradigme]M.: «Pedagogika», 2003, № 10 s. 8-14.
10. Гуревич П.С. Философия культуры. - М.: АО "Аспект-Пресс", 1994. - 315 с
Gurevich P.S. Filosofiya kultury. [Philosophy of culture] - M.: AO "Aspekt-Press", 1994. - 315 s

Lukianets A.V. Culturological approach in training manager of international tourism

Abstract. The article analyzes the cultural approach to vocational training manager of international tourism. And consider two main aspects to the formation of future specialists - professional and cultural.

Keywords: culture, cultural approach, vocational training, manager of international tourism

Лукьянец А.В. Культурологический подход в профессиональной подготовке менеджера международного туризма

Аннотация. В статье проанализированы культурологический подход в профессиональной подготовке менеджера международного туризма. А также рассмотрены два основных аспекта в формировании будущего специалиста - профессиональный и культурный.

Ключевые слова: культура, культурологический подход, профессиональное образование, менеджер международного туризма